

Notlar :

BURSA ŞER'İYE SİCİLLERİNDE ASKERİ
HÜKÜMLER VE KAYITLARA DAİR
NOTLAR

*"Bursa'da İlk Asâkir-i Mansure-i Muhammediyye Teşkilâtı
Kuruluşu 1827"*

Ord. Prof. Dr. SÜHEYL ÜNVER

İctimaî, idarî ve beledi tarihimizi yazmak için mutlaka Şer'îye sicillerimizi bir hey'et marifetiyle taratmak icabettiği gibi, askerî tarihimiz için de en mühim müracaatgâhlarımızdan biri de bunlardır. Devlet arşivlerimizde şübhesiz ki bu vesikaların asılları bulunabilir. Fakat birer sureti mutlaka devlet, hükümet ve idaremizin kütüğü olan bu sicillerde vardır.

Çok kısa bir zamanda tam bir etüdde bulunmak mümkün değildir. 21.VII.1962 de lâalettayın Bursa Şer'îye sicillerinden 1242 (1827) yılına aid olanlardan birisini ele aldım¹. Daha açmadan önce 1241'de Yeniçeriliğin ilgasını takib eden bu senede belki askerî bir vesika sureti bulunabilir diye düşünürken hemen ilk sahifelerde bulduklarım-
dan alâkadarların dikkat nazarlarını çekmek maksadiyle aldığım şu kısa notları sıralıyorum:

1242'de Asker talimi Nizamnamesi :

Rahat. El yukarı. ve yine. Doğru dur. Divane. Doğru dur.
12² 1 1 1 1 2 1

Tabur hazırol

1

Havaya nişan. Ateş omuzuna al. Göbek üstüne silâhla. Omuzuna al.
1 1 2 3 1 2 3 1 2 3

¹ Bursa Müzesi Kütüphanesinde Şer'îye Sicilleri B. 317. 558. Bu bahislerin sahife ve varak numaralarını veremiyorum. Zira hiçbir tarafı numaralanmamıştır.

² Bu rakkamlar bazı yerde 1, bazı kelimeler altında 1,2 ve birkaç yerde 1, 2, 3 olarak sıralanmıştır. Bunların 1, 2, 3 defa tekrarına işaret olabileceğini, silâh atışı rakkamlarının da atışa hazırlanma ve sıra ile yapılacak hususlara aid olabileceğini düşündüm.

Acemi talimi olacak. Yarı sağ. Yerine. Yarı sol. Yerine.
 1 1 1 1

Sağa dön. Sola dön.
 1 2 3 1 2 3

Tabur hazırol. Doğru Nişan. Hob. Nişan. Ateş. Eli yanına çek.
 1 1 1 1 1

Horoz. sil taşı. Al fişenk. Koyar Fişenk. Ağızla. Kubbe karşı.
 1 2 3 4 5 6

El sol yanına

Sok çık Ulaş. Nısfına kadar sok çık. İnder. Kur sakla.
 1 2 3 1 2 2 3

Yerine bu minval üzere. Omuzuna al. Göbək üstüne selâmla.
 1 2 3

Ayağına al.

1 2 3

El yukarı. Yatır tüfenk. El tüfenk. Yerden göbək üstüne selâmla.
 1 2 3 1 2 3 1 2 3

Omuzuna al sakla tüfenk. Omuzuna al. Kol üstüne selâmla.
 1 2 3 1 2 3 1 2 3

Omuzuna al.

1 2 3

Doldur Tüfenk. Yürümelî. Sol ayak birden yürü. Sureti talim bun-
 1 2 3 dan ibarettir.

Kanunname-i humayun mucibince beher binbaşı maiyyetinde bir terki b olmak üzere maa zabitan 1526 nefer. On nefere bir onbaşı. Yüz nefer bir saf. 12 Safa 12 Yüzbaşı. Altışar saf sağkol ve solkol itibar olunarak üzerlerine ağayı Yemin ve yesar tâbiriyle altı yüzbaşılar. Topcu başı. Arabacı başı. Cebhaneci başı. Mülâzimler Sancaktarlar. Çavuşlar. Mehterbaşı. Mühendis. Hekim. Cerrah. Her yüzbaşı'ya ikişer nefer saka ve birer imam. Binbaşı cümlesinin âmir ve zabiti.

Onbaşı'ya kadar cümlesi zabıt.

Daima talim ve taallüm ile meşğul olacaklar.

Sonra kadroları ve maaşları :

Binbaşı 750 kuruş. Sağkolağası 400. Sol kolağası 400, ... Derecelerine göre mühendis hocası 75, hekim 75, cerrah 75 ...

Mehterlerden:	Zurnazen.	Tabılzen.	Narazen.	Zilzen.
	1 kişi	2	1	1
	15 Krş.	15	15	15

Trampeteci

2

15

Arabacı neferatı ve cebhaneci kısmında: Zurnazen. Tabılzen.

1 2 1

Trampeteci.

2

ve diğerleri.

Asakir-i Mansure-i Muhammediyye Elbisesi :

Birkaç misâl: Mağnisa alacasından yelek. Kırmızı yün kuşak. Şayaktan kısa entari. Talim abası. Kaba çuhadan tensiz şubale. Siyah aba sıkma. Gömlek eş. Serhadli siyah ayakkabı. Palaska. Tüfenk.

Tayinat :

Her gün yarım okka ekmek¹. Yüz dirhem et². Çorba. Soğan kavurmağa çorbalık rugan³ Cuma ve isneyn⁴ gecesi pilâv. Haftada bir yahni⁵ ve pilâv ... Velhasıl sabun ve yağlarına kadar tayinat miktarları yazılı. Evasıtı Muharrem 1242.

Asâkir-i Mansure-i Muhammediyye seraskeri vezir Hüseyin Paşaya takdim için ve ordu için bu masrafları karşılayacak tahsilâta esas olan esnaf teşekküllerine bir nevi vergi ve hepsine düşen miktar⁶ bu meyanda 2 uzun sahifeyi dolduran liste. Simkeşler, Bezzazan, Yağlık-

¹ 600 gram.

² 300 gram.

³ Yağ.

⁴ Pazartesi.

⁵ Parça pişmiş et.

⁶ Esnaf sonra bu miktarı aralarında taksim etmiş olmalı.

cıyan ... ile başlıyor. - Bursa ordusu için mubayaa olunan şeylerin listesi ve kuruş olarak yekûnu. - Davud Paşa kışlası inşası için Hudavendigâr sancağından 300 nefer rençber isteniyor, onun buyruldu. Bursa buna 20 kişi vermiş. Her kazanın vereceği miktar yazılı. Meselâ Domaniç 4, ... Bergama 7 ... Edincik 6 ... Kepsut 10 ... Söğüt 4 ... Yarhisar 2.

- Üsküdar'da kışla için Hudavendigâr ile Kocaili'den araba ve rençber matlubu buyruldu. Bursa 5 rençber ve 3 araba vermiş. İki liste var. Birisinde rençber 46. Araba 14. İkincisinde 75 rençber. 25 araba. Bunlar tekâlif usuliyile yapılıyor.

Ramazan 1255 ayrı bir defterde :

- Bursada asakir-i muntazama-i Hazret-i Şahane hastahanesi ilâçları... buyruldu.

- Redif askerleri hastalar için harç ve sarfolunan muâlece tedariki için tabib Nikolaki Bazirgâne verilen 153 kuruş.

1249 tarihli sicil defterinden :¹

Bursada maaş alanların kadrosunda

- ... Asâkir-i Şahane-i Mansure-i Muhammediyye alaylarına bakan cerrah ... oluna 300 kuruş.

- ... Asâkir-i Mansure-i Muhammediyye hastalarından Bursa'ya gelenlerine kömür bahası. Tüfenkci başı eliyle.

- Hanlarda ve kahvehanelerde ikamet eden Rumeli canibinden Anadolu ordusuna mürur eden Toska ve Kefe asâkiri ve sair Arnavudluk askerleri için Tüfenkci başı yediyle verilen 1246 kuruş.

- Asakir-i Hassa-i Şahane piyade ve suvar hastalarının yatakları için Tüfenkci başıya verilen 70 kuruş.

- Anadolu ordusundan hastalar maiyyetiyle gelen Mehmed Paşa kuvvetlerine verilen hizmet, 300.

¹ Sicil 523. Bab kalemi sicili. Adet evrak 119. C. 21. 523.